

Over Schriftverlating

Aan mijn bezwaarde broeders en zusters,

Van uw zijde kwamen er afkeurende reacties over de m/v-besluiten van de synode van Meppel. U sprak niet alleen van te haastig genomen besluiten, maar soms ook van Schriftverlating en aantasting van het gezag van de Schrift. Over die laatste beoordelingen wil ik het graag met u hebben, want die raken mij als voorstander van het openstellen van de ambten voor zusters heftig. Ik zou er natuurlijk mijn schouders over kunnen ophalen, maar dat wil ik niet, omdat u mijn broeder of zuster bent. Ik wil het er met u over hebben of uw veroordeling wel volledig op de Schrift is gegrond, of dat we misschien te maken hebben met een toch niet helemaal correcte bijbeluitleg en omgang met de Bijbelse normen? Hopelijk ontstaat zo ruimte voor een broederlijke discussie, waarbij het toelaten van vrouwen tot de bijzondere ambten niet meer gelijk staat aan Schriftverlating.

Hoe consistent is uw standpunt?¹

Vooraf maak ik enkele opmerkingen over de consistentie van uw standpunt, waarmee ik bedoel of u dat standpunt wel consequent praktiseert. Want als dat laatste niet het geval is, dan verliest het aan kracht. Een voorbeeld: als je zelf de zondagsrust niet in acht neemt, kan je van anderen niet vragen dat wel te doen, enz..

Op het punt van consistentie valt mij op dat u in de maatschappij heel anders omgaat met de verhouding m/v dan in de kerkelijke gemeenschap. Terwijl u op grond van de apostolische zwijg- en verbodsteksten de kerkelijke ambten voor vrouwen gesloten wilt houden, accepteert u vrijwel over de hele linie dat vrouwen, ook uw eigen vrouwen en dochters, in de maatschappij leidinggevende en onderwijzende functies bekleden. Maar wat in de wereld kan, mag volgens u in de kerk, en soms ook in de gezinnen (man het hoofd van de echtvereniging) niet. Daar gelden de onderdanigheidsregels voor de vrouwen, buiten kerk en gezin dus niet.

Maar dat klopt toch niet met de apostolische instructies? Die hebben over de verhouding m/v naar goed exegetisch inzicht² - en daar denken we gelijk over - een algemene strekking. Dat betekent toch dat je consequent ondergeschiktheid van vrouwen eist voor *alle* functies in de *hele* samenleving? Dat je je ook verzet tegen elke vorm van vrouwelijke leiding over mannen, waar dan ook. Dat je vrouwen als lerares of docente verbiedt les te geven aan mannen. Doe je dat niet, dan kun je Bijbelse gehoorzaamheid aan de apostolische instructies toch moeilijk meer serieus als argument aanvoeren. Dat tast de geloofwaardigheid van je argumentatie aan. Hoe kan je dan broeders en zusters die voor openstelling van de ambten voor vrouwen zijn, nog verwijten dat zij het gezag van de Schrift negeren?

---

¹ Voor de argumentatie is gebruik gemaakt van het artikel *Ook verschillende speelborden vragen een gelijk speelveld* van ds. W. van der Schee, op zijn weblog: <https://www.wimvanderschee.nl/?p=4872>

² Zie: Myriam Klinker-De Klerck, *Als vrouwen het Woord doen. Over Schriftgezag, hermeneutiek en het waarom van de apostolische instructie aan vrouwen*, Barneveld 2011.

Dit gebrek aan consistentie wordt nog pijnlijker als je je voor je afwijzend standpunt beroept op de scheppingsordeningen. Als de scheppingsorde inderdaad zou meebrengen, zoals wel wordt gesteld, dat de vrouw als ondergeschikte van de man is geschapen, heeft zo'n beroep een maximaal algemene lading. Het raakt de verhouding tussen de seksen voor alle tijden en in elke situatie. Het is toch ongeloofwaardig een dergelijke algemene en verstrekkende argumentatie slechts toe te passen op de kerkelijke verhoudingen en daarover te zwijgen in de samenleving. Hier geldt een alles (zoals de gereformeerden in de 19^e eeuw ook dachten) of niets, maar geen willekeurige keuze.

Soms wordt ter verdediging van de ondergeschiktheid van vrouwen ook aangevoerd dat vrouwen weliswaar gelijkwaardig zijn aan mannen, namelijk beiden naar Gods beeld geschapen, beiden vrijgekocht door Christus' offer, maar anderzijds dat ze volgens de apostolische leer, in gezin en kerk wel aan het gezag van mannen als eindverantwoordelijken zijn onderworpen.³ In een interview zei ds. J.J. Schreuder dat gelijkwaardigheid en een gezagsrelatie kunnen samengaan. 'Dat fundeer ik in de geloofsleer over God.', zo zei hij, en hij vervolgde: 'Vader en Zoon zijn beiden God. Ze zijn gelijk. En toch is er een gezagsrelatie: Christus onderwerpt zich aan de wil van zijn Vader.'⁴ Daargelaten dat zo'n gezagsrelatie tussen de Vader en de Zoon niet bestaat en zelfs door de geloofsbelijdenis van Athanasius expliciet wordt afgewezen, ontbreekt de logica aan deze redenering. Gelijkwaardigheid veronderstelt immers gelijke rechten en bevoegdheden, ongeacht huidskleur, geslacht enz.. Wie daar anders over denkt heeft het toch niet over gelijkwaardigheid?

Beste broeder/ zuster, uw argumentatie voor uitsluiting van vrouwen uit de kerkelijke ambten bevat toch wel zoveel inconsistenties, dat het u in elk geval tot grote bescheidenheid moet brengen.

Is er echt sprake van Schriftverlating?

Het is me duidelijk dat u openstelling van de ambten voor de vrouwen 'Schriftverlating' vindt, omdat 1 Timoteüs 2 die openstelling verbiedt. Inderdaad zegt die tekst dat het een vrouw verboden is onderwijs te geven of gezag over de man te hebben en verwijst ze naar de schepping. Nauwkeuriger: De apostel schrijft daar dat de man gezag over de vrouw (algemeen) heeft, omdat God de man als eerste schiep. Deze volgorde beschouwt u, als ik het goed begrijp, als een van de scheppingsordeningen, waardoor het voorschrift een universele werking krijgt. Zo zouden de vrouwen vanaf de scheppingsdag tot de jongste dag overal en in alle verbanden onderworpen zijn aan het gezag van de mannen. Wie dat negeert dwaalt en wijkt af van de Schriftuurlijke beginselen.

Maar als je de Bijbel goed leest is de juistheid van deze theorie niet goed aantoonbaar. Je komt in de Bijbel vaker verwijzingen naar de schepping tegen, zonder dat dat tot een universele regel hoeft te leiden. Het bekendste voorbeeld daarvan is de onderbouwing van het vierde gebod in Ex. 20: 11. Daarin wordt aangegeven dat zoals God op de *zevende* scheppingsdag rustte, de *zevende* dag een sabbat is. Juist dit voorbeeld maakt duidelijk dat een verwijzing

---

³ J.J. Schreuder, *Dienende mannen en vrouwen in het huwelijk en in de kerk*, Bedum, 2010.

⁴ *Nederlands Dagblad* van 14 juni 2010.

naar de gebeurtenissen bij de schepping een regel niet algemeen geldend maakt, want de christelijke kerk houdt haar feestdag met alle vrijmoedigheid op de *eerste* dag van de week. Waar het om gaat is, dat wanneer een Bijbelschrijver een voorschrift, gebod of verbod argumenteert vanuit de schepping, men ook moet aantonen dat de schrijver dit voorschrift absoluut geldend verklaart.⁵ Zoiets is tot op heden met betrekking tot de positie van de vrouw wel beweerd, maar niet aangetoond. Dat jullie hier spreken van een scheppingsordening is op de keeper beschouwd maar een ‘hermeneutische’ stelling. Het is een vooronderstelling naar analogie van Mat. 19:8, die de lading krijgt van een ‘Schriftbeginsel ter Schriftverklaring’. In werkelijkheid gaat het hier om een gewone theologische claim waarover discussie mogelijk is. Ze is namelijk niet gebaseerd op de Bijbel en wordt zo ook niet door de Bijbel geleerd. Ze berust slechts op een oude Grieks-filosofische vooronderstelling, eigenlijk een dwaling, die in de eerste eeuwen de christelijke kerk is binnengedrongen en tot op heden aanhangers vindt. Wanneer je meent dat een enkele verwijzing naar de schepping een voorschrift een absolute status geeft, ben je in zekere zin gevangene van een on-Bijbelse theorie. Hoe kun je, als gevangene van een on-Bijbelse theorie, degenen die de absolute gelding van het onderdanigheidsgebod ontkennen van Schriftverlating beschuldigen?

Hoewel de scheppingsorde als Bijbelse grond voor uitsluiting wegvalt, stem ik met u in dat Paulus in verschillende Schriftgedeelten vrouwen onder meer verbiedt onderwijs te geven, of in bepaalde situaties gebiedt te zwijgen, of aandringt om zich te onderschikken en zich in ieder geval onderdanig te gedragen. Op zich zijn deze gedragsregels duidelijk. Daar staat tegenover dat er in de Bijbel ook aanwijzingen staan waarin van deze onderschikking geen sprake is, de belangrijkste zijn de schepping van man en vrouw beiden naar het beeld van God, het pinkster gebeuren (de geest van profetie daalde zowel op mannen als op vrouwen neer) en een tekst als Galaten 3:27, 28 (in Christus geen onderscheid meer tussen Jood of Griek, slaaf of vrije, mannelijk of vrouwelijk). Ook wordt in de Bijbel meermalen verteld van vrouwen die een soortgelijke profetische of leidinggevende roeping als mannen te beurt viel. In de synodebesluiten van Meppel en in het rapport *Samen dienen* staan ze vermeld en tonen ze aan dat er duidelijk ook een andere kant aan de positie van de vrouwen in Israël en de kerk zit.

Is het nu zo, dat als je die aanwijzingen van de apostel voor ondergeschiktheid van de vrouwen voor het heden niet meer toepasbaar acht, van de Schrift afwijkt en dwaalt? Dat hangt ervan af hoe je deze aanwijzingen taxeert. Laten we allereerst vaststellen dat de apostolische instructies gewoonweg uitgaan van een verhouding tussen vrouwen en mannen die niet gelijkwaardig is, en dat ze nergens aandringen die verhouding te veranderen, integendeel, die situatie wordt hier en daar zelfs herhaald. Verder is het van belang te beseffen dat het hier niet gaat om de uitleg van bedoelde teksten, want daarover zijn we het wel eens. Dat geldt trouwens ook voor de Mozaische wetgeving, waarin de (rechts)positie van de vrouw eveneens achtergesteld was bij die van de man. Voor onze taxatie draait het daarom om de vraag hoe we die ondergeschiktheidsbepalingen moeten en kunnen toepassen in onze samenleving, die heel anders is dan die in de Bijbelse tijd. Criterium voor ons is onder meer de *toepassing*. Is de

---

⁵ Zo: J. van Bruggen in *Ambten in de apostolische kerk*, Kampen 1984, p. 185, noot 10.

betreffende regel in de huidige situatie toepasbaar en zinnig. Bouwt die het Koninkrijk van God, of breekt die af? Wanneer we de theologische claim van een universele gelding – zoals hiervoor aangegeven - loslaten, dan kunnen we met 1 Tim. 2 of 1 Kor. 14 omgaan zoals we ook doen met al die andere instructies uit de bijbel, zoals die welke betrekking hebben op de gehoorzaamheid van slaven, het al dan niet eten of drinken van bloed of het verplicht dragen van hoofdbedekking door de vrouw, voorschriften , die een duidelijke setting hebben in een samenleving, een cultuur en situaties die zo niet meer bestaan. Met andere woorden, die bepalingen kunnen en hoeven niet of in ieder geval zo niet meer te worden toegepast.

Ik begrijp dat u bang bent dat toelating van vrouwen in de ambten in feite neerkomt op capitulatie voor de tijdgeest, waarbij het Woord ondergeschikt wordt gemaakt aan de heersende postmoderne cultuur. Maar ziet u niet dat juist de Bijbel van Genesis tot Openbaring aantoont dat de normen om de Here te dienen op allerlei gebied samenhangen en veranderen met de sociale ontwikkeling van de samenleving? Ook kent de Bijbel voorbeelden van normen die door een concrete situatie (de sociale context) anders of genegeerd worden. Daar zijn veel voorbeelden van (zo Ex. 1:19, en verder situaties als genoemd in Joz. 2, 1 Sam. 16: 3, 20:6, 28,29 en 21:2, 2 Sam. 15 en 17). Bovendien is er een voortgang in de heilsgeschiedenis, die verandering van normen meebrengt, zie bijvoorbeeld (Mat. 5:43).⁶

Onze sociale en maatschappelijke relaties gaan al bijna een eeuw uit van gelijkwaardigheid van man en vrouw: dat bij het toekennen van taken, rollen, ambten, verantwoordelijkheden en kansen het geslacht niet relevant is. In de gereformeerde gemeenschap is dit al lang geleden geaccepteerd, zelfs ook in de meer bevindelijke kringen. En niet alleen aanvaard, maar ook als rechtvaardig, goed en Bijbels verantwoord ervaren. Naar mijn mening is er dan ook alle ruimte en reden om daaraan consequenties te verbinden voor de laatste uitzondering. Wij kunnen de uitsluiting van vrouwen voor de ambten niet meer uitleggen, omdat die als zinloos en schadelijk (ook voor de kerk) wordt ervaren. Ze roept onontkoombaar ook de gedachte op van willekeur. Met een extra lading ook nog: wanneer menselijke willekeur als gebod van God gepresenteerd wordt moet God zelf wel willekeurig zijn. Zo willen wij niet evangeliseren.

Overtuigend tegen?

Ik weet dat u ook met uw tijd wil meegaan. U wilt niet discrimineren, want dat is in deze tijd not done. Maar u voelt ongetwijfeld dat er iets scheef zit tussen uw standpunt, zoals u dat vanuit de Bijbel meent te moeten uitdragen en de maatschappelijke opvattingen. Slavernij, apartheid, vreemdelingenhaat e.d. acht u volstrekt uit den boze en ook u stemt van harte in met gelijke behandeling van alle mensen tegenover de wet en ook in de onderlinge omgang. Toch schuurt er iets als het in de kerk volgens u anders moet. U probeert daar onderuit te komen door de pijn ervan te sussen. Ik noemde al de nogal eens gebezigde stelling dat vrouwen en mannen echt wel gelijkwaardig zijn maar niet gelijk. Daarmee wilt u aangeven

---

⁶ 'Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: 'Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten.' En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen.' Zie verder en uitgebreider in hoofdstuk 5, p. 70-72, in H. Folkers e.a. (red.), *Zonen en dochters profeteren*, Zoetermeer 2016.

dat de uitsluiting van zusters voor het ambt echt geen kwestie is van meer of minder waard zijn voor God en mensen, maar wel dat God mannen en vrouwen nu eenmaal een verschillende taak heeft gegeven en met daarvoor verschillende eigenschappen. Maar deze eufemistische stelling verhult dat u niet met zoveel woorden wilt zeggen dat man en vrouw *niet* gelijkwaardig zijn, en dat komt niet erg overtuigend over.

Dat laatste geldt toch ook voor het negeren van de aard van onze samenleving. U werkt met een soort eeuwige beginselen die ongeacht de maatschappelijke omstandigheden nageleefd moeten worden. Maar het maakt voor de Bijbelse normen wel degelijk verschil in wat voor samenleving je leeft, of het bijvoorbeeld vreedstijd of oorlogstijd is? Wie Bijbels denkt, komt in oorlogstijd ondanks wat Paulus letterlijk in Romeinen 13 schrijft, in verzet tegen de bezetter en liegt, ondanks de letterlijke tekst van het negende gebod over onderduikers. Dat is geen buigen voor de cultuur, maar rekenen met de sociale en maatschappelijke omstandigheden, en uiteindelijk een zaak van recht.

Gesprek

Met deze brief bedoel ik het gesprek tussen u en voorstanders van openstelling van de ambten voor vrouwen te dienen door de angel van ontrouw aan de Schrift daaruit te halen. Het is van groot belang dat deze discussie gevoerd gaat worden op het niveau dat ze in werkelijkheid heeft: dat van een normaal meningsverschil binnen de kerk en binnen de gereformeerde traditie. Het moet niet zo zijn dat één groep op dit punt beweert Gods wil te vertolken en de anderen verwijt dat zij Gods Woord ondergraven en een ernstige dwaling verkondigen. Dat leidt ertoe dat men de beweerde enige juiste uitleg bindend aan alle medekerkleden wil opleggen. We hebben dat in 1944 gezien, toen één bepaalde visie op de doop een bindende regel werd. De vrijmaking maakte duidelijk dat het wezenlijk is voor de Gereformeerde Kerk, dat er vrijheid van exegese (Bijbeluitleg) bestaat in verbondenheid aan de belijdenisgeschriften.⁷ Zo op dit fundament en in die vrijheid kunnen wij elkaar als gelovigen herkennen, elkaar verdragen en met elkaar spreken, ook op die terreinen waarop we van mening verschillen.

Mr. Emo Bos (5 augustus 2017)

---

⁷ Henk Folkers, Het DNA van de Vrijmaking, *Gereformeerd KERKBLAD* van 10 en 24 maart 2017.